

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการหลังเกษียณอายุใน กองทัพเรือ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวภาพ (Biological Factors) ได้แก่ เพศ จำนวนอายุหลังเกษียณ (ช่วงอายุ 60 – 65 ปี) การใช้สุรายาเสพติด การใช้ฮอร์โมนบำบัด การใช้อาหารเสริม เช่น Folate, Vit E, วิตามินรวม ect. การออกกำลังกาย การผ่าตัด เช่น รังไข่ ต่อมธัยรอยด์ เป็นต้น การใช้ยาทางจิตเวช ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factors) เหตุการณ์ความเครียดในชีวิต การพึงธรรมชาติ การเกื้อหนุนทางสังคม ลูกหลานใส่ใจ สังคมสังสรรค์ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Factors) สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ศาสนา ประวัติโรคประจำตัวเดิมและอุบัติเหตุทางสมอง ประวัติโรคจิตเวช ประวัติโรคทางจิตเวชในครอบครัว โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุวัย 60 ปี (ช่วงอายุ 60 – 65 ปี) ข้าราชการหลังเกษียณอายุ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิยะเกล้า จำนวน 200 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุของข้าราชการหลังเกษียณอายุ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิยะเกล้า มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. มีอายุตั้งแต่ 60 ปี (ช่วงอายุ 60 - 65 ปี) ทั้งเพศชายและเพศหญิง
2. มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ มีความคิด
3. สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ดี
4. ยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกผู้สูงอายุ ตามลักษณะที่กำหนดไว้ โดยจะเก็บข้อมูลของข้าราชการหลังเกษียณอายุ ในช่วงอายุ 60 – 65 ปี ซึ่งเก็บจากกลุ่มประชากรทั้งหมด 200 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยทางชีวิตจิตสังคมผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นจำนวน 15 ข้อ ได้แก่ อายุ สถานภาพ ศาสนา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษา ประวัติการใช้ Alcohol หรือ ยาเสพติด ประวัติการใช้ฮอร์โมนบำบัด ประวัติการใช้อาหารเสริม ประวัติการออกกำลังกาย ประวัติการผ่าตัด ประวัติการเข้ายาทางจิตเวช โรคทางกายอะไรบ้าง ประวัติโรคทางจิตเวช ประวัติโรคทางจิตเวชในครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบวัดภาวะซึมเศร้า เป็นแบบวัดปัญหาสุขภาพจิตในประชากรไทย แบบตอบด้วยตนเอง โดยใช้แบบวัด Health Report (HRSR) Scale: The Diagnostic Screening Test for Depression in Thai Population ของดวงใจ กษานติกุลและคณะ ใช้วัดภาวะซึมเศร้าประกอบด้วยคำถาม 20 ข้อ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับอาการ รวมทั้งข้อความที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้ (objective sign) คือ คำถามว่าถูกคนอื่นตำหนิว่าดูเครียด ซึม หมองคล้ำ และพยายามฆ่าตัวตาย

แบบสอบถามมีข้อคำถามด้านบวก 3 ข้อ คือ ข้อ 5, 10, 15 (รู้สึกสบายใจ ชีวิตอนาคตยังน่าอยู่ มีความหมาย และรู้สึกตัวเองมีคุณค่า) ซึ่งช่วยแยกบุคคลทั่วไปและบุคคลซึมเศร้าได้อย่างชัดเจน

แบบสอบถามมีข้อคำถามด้านลบ 17 ข้อ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

1.กลุ่มอาการทางกาย (Vegetive Symptoms) มี 4 ข้อ ได้แก่ เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ อ่อนเพลีย รู้สึกเศร้าซึมเมื่อตื่นนอนตอนเช้า

2.ความกระตือรือร้น (Motivational Symptoms) มี 4 ข้อ ได้แก่ รู้สึกเบื่อไม่อยากพูดคุย อยากอยู่เฉย ชีวิตไม่มีความสุข พยายามฆ่าตัวตาย

3.กลุ่มอาการทางความคิด (Cognitive Symptoms) มี 4 ข้อ ได้แก่ คิดมากกังวล ไม่มีสมาธิ ตัดสินใจไม่ได้ ต่ำหนิตัวเอง

4.กลุ่มอาการทางอารมณ์ (Psychological or mood symptoms) มี 5 ข้อ ได้แก่ รู้สึกเศร้าหดหู ร้องไห้ เบื่อหน่ายทุกอย่าง คิดอยากตาย คนอื่นตำหนิว่าดูเครียด ซึม หมองคล้ำ

การให้คะแนนมีค่าคะแนน 4 ระดับ คือ 0 – 1 -2 -3 มีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ไม่เคย	มีค่าคะแนน	เท่ากับ 0
บางครั้ง (น้อยกว่าสัปดาห์ละครั้ง)	มีค่าคะแนน	เท่ากับ 1
ค่อนข้างบ่อย (2 – 3 วันต่อสัปดาห์)	มีค่าคะแนน	เท่ากับ 2
บ่อยครั้ง (เกือบทุกวัน)	มีค่าคะแนน	เท่ากับ 3

คำถามด้านบวกจะให้คะแนนกลับกันเป็นตรงกันข้าม คะแนนรวมจะอยู่ระหว่าง 0 – 60 คะแนนเนื่องจากข้อสุดท้ายจะให้คำตอบเพียงเคยหรือไม่เคย จึงให้คะแนน 3 ถ้าตอบเคย และให้ 0 คะแนน ถ้าตอบไม่เคย

The reliability coefficient (Cronbach' coefficient alpha) ของสเกลนี้ คือ 0.91 ให้คะแนนตัดที่ 30 จะได้ค่า specificity ร้อยละ 90.2 ค่า sensitivity ร้อยละ 85.3 สำหรับ major depression และคะแนนตัดที่ 25 จะได้ค่า specificity ร้อยละ 93.4 สำหรับภาวะซึมเศร้าปานกลาง

การแปลผลคือคะแนนรวมตั้งแต่ 25 - 29 คะแนน บ่งถึงอารมณ์ซึมเศร้าระดับปานกลาง คะแนนเท่ากับหรือมากกว่า 30 คะแนนบ่งถึงอารมณ์ซึมเศร้าอย่างรุนแรงหรือโรคซึมเศร้า

ส่วนที่ 3 แบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตของ สมจิตร์ นครพานิช ซึ่งจัดกลุ่มสร้างโดยอาศัยแนวทางของ Homes และ Rahe และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ แบ่งเหตุการณ์ในชีวิตออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสุขภาพ	จำนวน	7	ข้อ
2. ด้านครอบครัว	จำนวน	12	ข้อ
3. ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	6	ข้อ
4. ด้านการงาน	จำนวน	10	ข้อ
5. ด้านสังคม	จำนวน	8	ข้อ

โดยกำหนดคะแนนแต่ละข้อโดยวิธีการของเธอร์สโตน คือ กำหนดคะแนนเป็น 1 – 11 คะแนน เหตุการณ์ที่รุนแรงน้อยที่สุดให้ 1 คะแนนที่รุนแรงมากขึ้นให้คะแนน 2,3,4,5,6,7,8,9,10 และ 11 คะแนน ตามลำดับ นำค่าคะแนนมาจัดกลุ่มเป็นสูง ปานกลาง ต่ำ โดยใช้ค่าเฉลี่ยบวกลบส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นเกณฑ์ในการแบ่งคือ

ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตระดับต่ำ คือ ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีคะแนนแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดลบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตระดับปานกลาง คือ ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีคะแนนแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตอยู่ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดรวมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดลบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตระดับสูง คือ ข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีคะแนนแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิตมากกว่าคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดรวมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรงของแบบสอบถาม (Validity)

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในด้านการสอน จำนวน 3 ท่าน (ดังภาคผนวก ก) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจนได้แบบสอบถามที่มีข้อความครอบคลุมเนื้อหารวมทั้งภาษาที่ใช้สื่อความหมายชัดเจนเป็นที่เข้าใจตรงกัน

2. ความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability)

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับข้าราชการหลังเกษียณอายุโรงพยาบาลอาภากรเกียรติวงศ์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach' coefficient alpha) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงดังนี้

ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า	= .66
ค่าความเที่ยงของแบบวัดเหตุการณ์ความเครียดในชีวิต	= .71
ค่าความเที่ยงของแบบวัดอารมณ์เศร้า	= .81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเสนอเรื่องขออนุมัติในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำหนังสือเข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าและแผนกเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติของโรงพยาบาล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ การทำวิจัยและขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการหลังเกษียณอายุในกองทัพเรือ ณ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า

4. ทำการคัดกรองข้าราชการหลังเกษียณอายุที่มีอาการทางจิตเวชที่อาการปรากฏเห็นเด่นชัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้โดยการสังเกตจากผู้วิจัย
5. ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลของคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ หากข้อมูลของตัวอย่างบางตัวอย่างไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการสอบถามเพิ่มเติมจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน
6. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องจนสมบูรณ์ นำผลการตอบหรือคะแนนมาลงในแบบบันทึกข้อมูล แล้วนำข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ ด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Data Analysis) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน , การทดสอบค่าคงที่, การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อสรุปผลประชากร และดูความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า